

Ο Καίσαρ Εμμανουήλ, γόνος παλιάς οικογένειας, δίχως χρήματα αλλά με δεσμούς εξ αίματος και εξ αγχιστείας με την τότε καλή κοινωνία, στράφηκε μεν από νωρίς προς τους λογοτεχνικούς κύκλους, γνώρισε ωστόσο από κοντά την κοσμική ζωή του Νέου Φαλήρου.¹ Το 1921-1922 δημοσιεύει πεζοτράγουδα στο λαϊκό περιοδικό *Σφαίρα*² κι έπειτα στον *Νουμά*.³ Θεματικά κινείται ανάμεσα στην παραίτηση και το θάνατο («Χυνόπωρο», «Χειμώνας-Χαροπέρασμα») και τη διάθεση για ανατροπή («Στις αλυσίδες»). Γράφει σε μαλλιαρή δημοτική, συμπεριφέρεται όμως εξαρχής ως τυπικός παρακμίας. Ο Όσκαρ Ουάιλντ είναι το σύμβολο της επανάστασής του:

«Τί κι ά σφιχτοδεμένο με κρατάνε τώρα του Νόμου οι αλυσίδες; Και τί μαφτό; Μια φυλακή αγριικάω του Ρίντιγκ –κι έναν Ουάιλντ στο κελί του με μια στολή σταχτιά απ' αλατζά ντυμένο και με μια σκούφια στο κεφάλι να μου χαμογελάει θλιμένα.»⁴

1. Το ηλεκτροφωτισμένο Νέο Φάληρο με τα λουτρά, την εξέδρα, το θέατρο, το μουσικό περίπτερο, τα πολυτελή ξενοδοχεία με τις αίθουσες χορού ήταν ακόμη στις δόξες του πριν από τον πόλεμο. Βλ. σχετικά Κώστα Η. Μπίρη, *Αι Αθήναι. Από του 19ου εις τον 20όν αιώνα*, εκδ. οίκος «Μέλισσα», Αθήνα 1999, σσ. 196-197, 254.

2. «Χυνόπωρο», περ. *Σφαίρα* (Πειραιά), έτ. Γ', τχ. 143, 25 Σεπτ. 1921, σ. 4. «Χειμώνας-Χαροπέρασμα», περ. *Σφαίρα*, έτ. Δ', τχ. 164, 19 Φεβρ. 1922, σ. 6.

3. «Στις αλυσίδες», περ. *Ο Νουμάς*, χρ. ΙΘ', τχ. 758/7, 1 Απριλίου 1922, σ. 108.

4. Όπ. π.

Όπως και ο σκανδαλώδης δανδής, βλέπει ως αδιάλυτο σύνολο την αισθητική και την κοινωνική επανάσταση.⁵ Έτσι, το 1924 συνεργάζεται με τη *Νέα Τέχνη*, «ανεξάρτητο» περιοδικό που προβάλλει το έργο του Καβάφη, αλλά και με την *Κριτική και Τέχνη* που δεν απορρίπτει τις φιλοσοφιστικές ιδέες⁶ και με τους σοσιαλιστικούς *Νέους Βωμούς* όπου δημοσιεύει αφενός το εντελώς καταθλιπτικό «Πόνος ενδύναμος»⁷ αφετέρου τον εντυπωσιακά υψιπέτη «Προλογικό του “Κοινωνικού Επαναστάτη”»⁸ με στίχους όπως «Είμαι από το σπέρμα εγώ το παναρχαίο», «Είμαι η ψυχή της θύελλας της ωραίας», «Μες στο καθάριο μου αίμα ορchiέται η θεία φωτιά / του Προμηθέα, και στα θνητά μου τα νευριά / η ψυχή αναρριγεί του ατσαλιού / του γερού». Εξάλλου, τον προσελκύει ήδη το θέμα της τρέλας και το 1925 μεταφράζει και δημοσιεύει αυτοτελώς τη *Ντάμα Μπαστούνι* του Πούσκιν⁹ κι ένα από τα πιο «καταραμένα» σονέτα του

5. Από την πλουσιότατη βιβλιογραφία για τον Όσκαρ Ουάιλντ σημειώνω το *Oscar Wilde, A Collection of Critical Essays*, ed. Richard Ellmann, εκδ. Prentice-Hall-A Spectrum Book, Englewood Cliffs, N.J., 1969, ιδιαίτερα ενδιαφέρον γιατί περιέχει προσεγγίσεις ομοτέχνων του.

6. Βλ. Χ.Α. Καράογλου και Ερευνητική ομάδα, *Περιοδικά λόγου και τέχνης (1901-1940)*, τ. Α', Αθηναϊκά περιοδικά (1901-1925), University Studio Press, Θεσσαλονίκη 1996, σσ. 366-367.

7. Με τον επίτιτλο «Κραυγές των αβύσσων», περ. *Νέοι Βωμοί*, τχ. 3, Μάρτ. 1924, σσ. 73-74.

8. «Από τον Προλογικό του “Κοινωνικού επαναστάτη”», περ. *Νέοι Βωμοί*, τχ. 6, Ιούν. 1924, σσ. 168-169. Στο ποίημα αυτό αναφέρεται και ο Χουρμούζιος, όπου και στην υποσ. 30. Βλ. σχετικά και Καράογλου, *όπ. π.*, σσ. 350-352. Για τους *Νέους Βωμούς* βλ. Χριστίνα Ντουνιά, *Λογοτεχνία και πολιτική*, εκδ. Καστανιώτη, Αθήνα 1996, σσ. 61-83.

9. Εκδ. Οίκος Χ. Γανιάρη, 1925. Από λάθος εμφανίζεται στη θέση του συγγραφέα στο εξώφυλλο όχι το όνομα του Πούσκιν αλλά αυτό του Προσπέρ Μεριμέ, που είχε μεταφράσει τη *Ντάμα Μπαστούνι* (*La Dame de pique*) στα γαλλικά απ' όπου προφανώς το μετέφρασε στα ελληνικά ο Εμμανουήλ.

Μαλλαρμέ που θα αποδειχθεί το πιο μόνιμο από τα εκφραστικά πρότυπά του.¹⁰ Το 1926 μεταφράζει στον Φάρο¹¹ το «Les métamorphoses du vampire» του Μπωντλαίρ, ενός ακόμη ισχυρού προτύπου του. Το 1928 αρνείται στον Καβάφη τον τίτλο του καινοτόμου και «αρχηγού σχολής» εφόσον αντί να «εγκαθιδρύσει μια καινούρια τάξη πραγμάτων στο αισθητικό πεδίο»,¹² ενισχύει τη «διασάλευση» και τη «διάσπαση των προηγούμενων αισθητικών αξιών» με την πεζολογία, τις γλωσσικές και συντακτικές επιλογές του, τους άρρυθμους ή μετρικά δυσανάγνωστους στίχους του.¹³ Θα ανασκευάσει αργότερα τις απόψεις του αυτές, οι οποίες πρέπει στην πραγματικότητα να υπέκρυπταν αντεστραμμένο θαυμασμό, ή υποκινήθηκαν και από άλλες αιτίες.¹⁴ Όπως θα δούμε παρακάτω, ότι δεν ήταν γνήσιες το αντιλήφθηκε και ο ίδιος ο Καβάφης ο οποίος, μόλις του δόθηκε η ευκαιρία, αντέδρασε –δια του οργάνου του, της *Αλεξανδρινής Τέχνης*– όχι θιγμένα αλλά μάλλον προστατευτικά.¹⁵

10. "Sonnet [Sur les bois oubliés quand passe l'hiver sombre]", περ. *Κριτική και Τέχνη*, έτ. Β', τχ. 12, Σεπτ. 1925, σ. 318.

11. Τχ. 4, 1 Μαΐου 1926, σ. 60.

12. «Ο Καβάφης σαν ποιητής και αρχηγός σχολής», περ. *Αναγέννηση*, χρ. Β', τχ. 10, Ιούν. 1928, σ. 440.

13. «Ο Καβάφης τί καινούριο προσφέρει στην ποίηση; Μια κακή έκφραση, κακές ρυθμικές καινοτομίες και πολλή πεζολογία», γράφει, όπ. π.

14. «Μια πρόχειρη και αβασάνιστη, σε πολλά σημεία, μελέτη μου, που είχε γραφή προ οκταετίας και είχε δημοσιευθή [υπό] πίεσιν το 1928 σε κάπιο Αθηναϊκό Περιοδικό, μου επέβαλλε μιαν επανόρθωση», με αυτό το σχόλιο επανατοποθετείται αργότερα έναντι του Καβάφη, αναφερόμενος στη μελέτη που είχε δημοσιεύσει στην *Αναγέννηση*, «Φιλολογικά πορτραίτα. Κ.Π. Καβάφης», περ. *Ο Κύκλος*, Ιούν. 1933, σ. 173.

15. Όπου και στην υποσ. 28.